

uitsplitsing blijkt echter ook, dat het bereik van de christelijk-historische *Nederlander* onder het eigen electoraat wel buitengewoon klein genoemd moet worden (niet meer dan ca. 2,5%).

Nu was deze Unie, het ontbreken van ideële en materiële voorwaarden voor een sterke eigen pers ten spijt, toch wel zoveel Partij, dat zij ten opzichte van het 'eigen' partijorgaan - dat nooit formeel 'eigen' is geweest in de zin van eigendom van de partij - soortgelijke verwachtingen koesterde als er in andere partijen leefden. Men verwachtte dat het nieuws uit de eigen club smakelijk, uitvoerig en vooral positief werd gebracht. De krant behoorde de eigen afgevaardigden in Kamers, Staten en Raden goede beurten te laten maken en geen slechte. En de redacteur die het waagde zich kritischer over de woordvoerder van de eigen club uit te laten dan over de spreker van een andere partij werd daarvoor op de vingers getikt. Dat overkwam parlementair redacteur mr. Jan Barents in 1939, toen hij zich had veroorloofd te schrijven dat de bijdrage aan het debat over de Indische begroting van de christelijk-historische woordvoerder in de Eerste Kamer op een minder hoog niveau had gestaan dan men van hem gewend was.⁴

Algemeen en feitelijk geldt echter dat de relatie tussen pers en partij in het geval van de Christelijk-Historische Unie relatief los was. Dat gezegd zijnde moet tevens worden geconstateerd dat er in die verhouding fasen zijn te onderscheiden, waarin de intensiteit van de relatie sterk van elkaar verschilt. De oorzaken, of combinaties van oorzaken, die aan deze verschillen ten grondslag liggen zijn zeer divers. Ik noem er enkele, niet geheel willekeurig.

Ontwikkelingen in de maatschappij en op politiek gebied deden hun invloed gelden. Zo stelde de invoering van de evenredige vertegenwoordiging hogere eisen aan de partij-organisatie en dat kon weer leiden tot een sterkere behoefte aan een goed beheersbaar partijorgaan. In het geval van *De Nederlander* en de CHU vond deze ontwikkeling plaats in een periode waarin de krant door de sterk gestegen papierprijzen aan het eind van de Eerste Wereldoorlog in onoplosbare financiële problemen terecht was gekomen. Dat vergemakkelijkte de uitbreiding van de invloed van de partij op de krant.

Soms speelden, naast meer structurele en langdurige ontwikkelingen, ook het toeval of persoonlijke ingrepen of de omstandigheden van een bepaald moment een rol. De commissie van hoofdredactie - later bekend geworden als de *Nederlander*-groep - die in de jaren dertig het heft in handen kreeg, had zich al enige tijd op zodanige wijze op de linker-

4. Wieten, Jan, 'Pers en Partij: De Relatie tussen het Dagblad *De Nederlander* en de Christelijk-Historische Unie', *C.H. Tijdschrift*, XXV-5/6 (1980) 119-137.